

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

АЛХАСОВ Самір Яшар огли

УДК 338.242.4: 334.73

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Полтава – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Пантелеймоненко Андрій Олексійович,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
професор кафедри економічної теорії та прикладної
економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Барна Марта Юріївна,
Львівський торговельно-економічний університет,
перший проректор;

кандидат економічних наук, доцент
Литвин Олександр Юрійович,
Полтавська державна аграрна академія, доцент
кафедри економічної теорії та економічних
досліджень.

Захист відбудеться «30» червня 2016 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.877.01 у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

Автореферат розісланий «___» травня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. Ю. Вергал

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У багатьох країнах світу кооперативний сектор, представлений кооперативними організаціями різних видів, відіграє важливу роль у розвитку національної економіки. Разом з тим значною мірою він бере на себе соціальну місію, що передбачає розв'язання низки проблем, актуальних для певних груп населення. Ця обставина обумовлює необхідність особливого підходу держави щодо регулювання цього соціально-орієнтованого сектора економіки. У зарубіжній практиці такий підхід, як правило, поєднує заходи стимулюючого характеру з тими, які забезпечують дотримання кооперативами принципів, що забезпечують найбільш повну реалізацію ними своїх основних соціально-економічних завдань.

У той же час, у переважній більшості пострадянських країн, у тому числі й Україні, кооперативний сектор економіки через відсутність ефективного державного регулювання зіткнувся зі значними проблемами. Передусім, ці проблеми обумовлені ігноруванням кооперативами у своїй діяльності принципів і рекомендацій міжнародних організацій, а з боку держави – недосконалістю регуляторного впливу, спрямованого на їх дотримання. Для забезпечення успішного функціонування кооперативного сектора національної економіки та зміцнення його позицій на ринку товарів і послуг, перш за все, необхідна розробка ефективних підходів до удосконалення механізму державного регулювання зазначеного сектора економіки, стратегічних напрямів його розвитку та цілого спектра заходів, пов'язаних з державною підтримкою кооперативів, що дозволить державі шляхом кооперування населення вирішувати важливі соціально-економічні проблеми.

Теоретичною і методологічною базою даного дослідження є праці сучасних вчених: Х. Б. Аллахвердієва, І. А. Ахмедова, В. Ю. Бабаєва, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, Е. А. Гулієва, М. В. Гордон, М. Б. Двінського, В. В. Дементьєва, Л. І. Дмитриченко, М. І. Долішнього, Р. С. Дяківа, Р. О. Коваленка, Т. Ф. Куценко, М. А. Латініна, А. Є. Нікіфорова, Н. В. Оленцевич, В. М. Пака, К. Ф. Садигова, З. А. Самедзаде, А. М. Стельмащука, В. В. Толкованова, О. В. Чернявської, І. Я. Чугунова, С. М. Чистова, Л. А. Швайки, О. О. Шумаєва та інших. Окремим аспектам державного регулювання кооперативного сектора економіки присвячені праці таких вчених, як М. Ю. Барна, В. В. Гончаренко, С. О. Гладкий, А. М. Курлаєв, В. В. Лантух, І. В. Лантух, О. Ю. Литвин, А. О. Пантелеймоненко, А. А. Пожар, Є. А. Тикін, Л. Є. Файн, О. В. Чичулін, та інших.

Проте в економічній літературі пострадянських країн відсутні комплексні роботи, присвячені вдосконаленню державного регулювання кооперативного сектора економіки. При цьому, для успішного його розвитку, надзвичайно важливими є удосконалення механізму державного регулювання кооперативного сектора національної економіки та розробка національної стратегії розвитку кооперативного руху з урахуванням не тільки міжнародних кооперативних принципів і рекомендацій міжнародних кооперативних організацій, а й негативного досвіду, який мають країни пострадянського

простору. Цим обумовлюється актуальність обраної теми та необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», зокрема Полтавського регіонального центру досліджень і сприяння розвитку кооперації, за темою «Проблеми і перспективи розвитку кооперативного сектора національної економіки» (номер державної реєстрації 0111U000627), в якій автором узагальнено та проаналізовано досвід кооперативного руху України й Азербайджану, а також визначено стратегічні напрями державного регулювання цього важливого сектора національної економіки з метою його ефективного розвитку.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, удосконаленні методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій щодо формування ефективної політики державного регулювання кооперативного сектора національної економіки.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі основні завдання:

- дослідити сутність державного регулювання економіки та критерії оцінки його ефективності;

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності категорії «кооперативний сектор економіки»;

- з'ясувати сутність терміна «державне регулювання кооперативного сектора економіки»;

- визначити особливості існуючих механізмів державного регулювання кооперативного сектора економіки та розробити напрями їх удосконалення;

- встановити основні фактори, що впливають на вибір державою «регулятора» кооперативного сектора економіки;

- дослідити тенденції розвитку кооперативного сектора національної економіки;

- визначити проблеми в сфері державного регулювання і підтримки розвитку всього кооперативного сектора національної економіки та встановити пріоритети щодо їх вирішення;

- визначити інституційні основи ефективної державної підтримки кооперативного сектора національної економіки;

- розробити концептуальні напрями організації державного регулювання кооперативного сектора економіки;

- удосконалити механізм і систему державного регулювання кооперативного сектора економіки.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання кооперативного сектора національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади державного регулювання кооперативного сектора національної економіки.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для досягнення мети та виконання завдань були використані такі методи: абстрактно-логічний метод,

прийоми аналогії і зіставлення, індукції та дедукції використовувалися для формулювання висновків за розділами та загальних висновків; методи комплексного та системного підходу – для розробки рекомендацій щодо використання міжнародного досвіду кооперативного руху для вдосконалення державного регулювання кооперативного сектора національної економіки; метод зіставлення – для з'ясування ступеня ефективності державного регулювання кооперативного сектора національної економіки; методи історико-ретроспективного, причинно-наслідкового й економіко-статистичного аналізу – для дослідження процесу становлення державного регулювання кооперативного сектора національної економіки; економіко-математичного аналізу (кореляції), експертних оцінок, SWOT-аналізу – під час виявлення проблем розвитку кооперативного сектора національної економіки.

Інформаційною базою дослідження є праці вчених-економістів і юристів, законодавчі та нормативно-правові акти органів державної влади України й Азербайджану, резолюції Міжнародної організації праці з питань державного регулювання кооперативного сектора економіки, довідково-інформаційні видання, публікації у періодичних, кооперативних та інтернет-виданнях, матеріали науково-практичних конференцій та інформаційно-аналітичні матеріали науково-дослідних установ, енциклопедична та довідкова література, результати власних досліджень.

Наукова новизна полягає у поглибленні теоретичних положень та методичних підходів до формування ефективної політики державного регулювання кооперативного сектора національної економіки. Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну та виносяться на захист, полягають в такому:

удосконалено:

концептуальний підхід до стратегічного розвитку кооперативного сектора національної економіки, що, на відміну від існуючих, обґрунтовує цілі, принципи та завдання державної політики розвитку кооперативного сектора за видами кооперації; визначає правове, організаційне, фінансове, наукове, кадрове, інформаційне забезпечення, а також заходи для проведення моніторингу за дотриманням кооперативних принципів і дозволяє удосконалити концепції та програми розвитку кооперативного сектора;

визначення категорії «кооперативний сектор економіки», що, на відміну від існуючих визначень, запропоновано розглядати як унікальну частину некомерційного сектора національної економіки, представлену системою різних видів кооперативних організацій і їх об'єднань, що діють на основі міжнародних кооперативних принципів; це сприяло розвитку категоріального апарату за тематикою дослідження діяльності кооперативних організацій;

механізм державного регулювання кооперативного сектора економіки, особливістю якого є синтез активного типу регулювання із забезпеченням автономності функціонування кооперативів за умови дотримання ними чинного законодавства, а також залучення до процесу державного регулювання кооперативного сектора економіки громадських інститутів, що дозволило підвищити ефективність державного регулювання кооперативного сектора;

визначення терміна «державне регулювання кооперативного сектора економіки», що, на відміну від існуючих визначень, запропоновано розглядати як комплекс заходів держави адміністративного й економічного характеру, що враховують соціально-економічні особливості функціонування кооперативів (неприбуткову економічну природу та соціальну місію) і спрямовані на ефективний розвиток кооперативного сектора економіки, що дозволяє сформулювати нові ефективні підходи до державного регулювання цього сектора національної економіки;

набули подальшого розвитку:

концептуальні напрями організації державного регулювання кооперативного сектора економіки, що, на відміну від існуючих, передбачають: правове забезпечення рівних умов функціонування кооперативних організацій на ринку; забезпечення доступу до фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів; сприяння реалізації кооперативними організаціями міжнародного кооперативного принципу «автономія і незалежність», а також контроль за дотриманням кооперативними організаціями чинного законодавства, що дозволить удосконалити механізм державного регулювання кооперативного сектора національної економіки;

підходи до здійснення державного регулювання в кооперативному секторі економіки, що, на відміну від інших, розроблені на основі адаптованих до особливостей національної економіки рекомендацій Міжнародної організації праці та Міжнародного кооперативного альянсу, що дозволило наблизити якість процесу державного регулювання кооперативного сектора економіки до міжнародних стандартів;

науковий підхід до визначення державою безпосереднього «регулятора» кооперативного сектора економіки, особливістю якого є врахування впливу таких чинників, як рівень економічного розвитку країни, масштабність кооперативного сектора, діючі кооперативні традиції, а також умови, поставлені зарубіжними організаціями-донорами під час реалізації проектів технічної допомоги національному кооперативному сектору, що дозволило оптимізувати вибір державного регулятора кооперативного сектора для національної економіки України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці організаційно-економічних і методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності державного регулювання кооперативного сектора економіки.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції були надані Центральній спілці кооперативів Азербайджану «Азеріттіфаг» (Azərittifaq) у формі проекту Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки (№ ММІ 364/22 від 27 серпня 2015 р.); Асоціацією розвитку сільської місцевості Полтавщини – Головному управлінню агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації щодо вироблення критеріїв для отримання державної підтримки сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами (довідка № 010-1 від 20.12.2014 р.).

Положення дисертації використовуються Полтавським регіональним центром досліджень і сприяння розвитку кооперації Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (довідка № 63 від 11.12.2015 р.), Асоціацією кредитних спілок Полтавської області (довідка № 18-01/01 від 3.02.2014 р.).

Науково-методичні розробки використовуються під час викладання навчальних дисциплін «Теорія та історія кооперації», «Кредитна кооперація», «Споживча кооперація», «Сільськогосподарська кооперація» і «Міжнародний кооперативний рух» у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (довідка № 97 від 2.02.2015 р.) й Азербайджанському університеті кооперації (довідка № 01/362 від 01.09.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною роботою, усі наукові результати, викладені в цьому дослідженні, що подаються на захист, отримані автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано тільки ті ідеї та положення, що є особистим результатом здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались на 7-ми міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Фінансова безпека та стратегічний розвиток держави» (м. Полтава, 2012 р.), III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління» (м. Полтава, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики» (м. Полтава, 2014 р.), Міжнародній конференції «Problems of social and economic development of business» (м. Монреаль, Канада, 2014 р.), X науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» (м. Харків, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи» (м. Полтава, 2015 р.), VI Міжнародній науковій конференції, присвяченій 92-річчю від дня народження Загальнонаціонального лідера Гейдара Алієва «Актуальные проблемы азербайджановедения», (м. Баку, Азербайджан, 2015 р.).

Публікації. Основні положення і результати дослідницької роботи відображені в 14 наукових працях загальним обсягом 5,58 друк. арк., з яких автору належать 5,4 друк. арк., з них – 5 статей опубліковані у фахових наукових виданнях України, 2 статті – у періодичних виданнях іноземних держав; 7 праць – у збірниках за матеріалами конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 256 найменувань (30 сторінок), 4 додатків, уміщених на 16 сторінках. Загальний обсяг дисертації –

239 сторінок, з яких 191 становить основний текст. Робота містить 45 таблиць, 44 рисунки, з яких 8 займають усю площу сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, надано інформацію про апробацію та публікації, структуру роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи державного регулювання кооперативного сектора економіки**» досліджено сутність державного регулювання національної економіки й особливості оцінки його ефективності; науковий зміст терміна «кооперативний сектор економіки»; зміст державного регулювання кооперативного сектора економіки й існуючі підходи до його організації.

На основі аналізу наукових підходів до визначення сутності державного регулювання національної економіки визначено цілі, принципи, методи й етапи державного регулювання в Україні. Визначено основні критерії ефективності державного регулювання. Обґрунтовано, що, по-перше, в масштабах окремо взятої країни ефективність державного регулювання полягає в досягненні максимально можливого соціально-економічного розвитку за мінімальних витрат і найбільш оптимального поєднання відповідних інструментів регуляторної політики. А по-друге, позитивний ефект від регулювання повинен бути досягнутий не тільки для розвитку національної економіки в цілому, але й відповідати інтересам подальшого розвитку тих суб'єктів, на яких було спрямовано вплив.

На основі аналізу існуючих дефініцій визначено науковий зміст терміна «кооперативний сектор економіки» як унікальної частини некомерційного сектора національної економіки, представленої системою різних видів кооперативних організацій і їх об'єднань, що діють на основі міжнародних кооперативних принципів. Встановлено, що у світовій практиці кооперативний сектор економіки представлений найрізноманітнішими видами кооперативів, серед яких основні позиції займають кредитні, сільськогосподарські та споживчі.

Визначено основні суб'єкти регуляторного впливу на кооперативний сектор економіки та їх головні функції у процесі його регулювання (рис. 1).

Запропоновано визначати поняття «державне регулювання кооперативного сектора економіки» як комплекс заходів держави адміністративного й економічного характеру, що враховують соціально-економічні особливості функціонування кооперативів (неприбуткову економічну природу та соціальну місію) і спрямовані на ефективний розвиток кооперативного сектора економіки.

Аналіз міжнародного досвіду дозволив визначити основні особливості державного регулювання кооперативного сектора. По-перше, у світовій практиці воно має диференційований підхід до різних видів кооперативних організацій. Його вплив, в основному, спрямовано на кредитну кооперацію, через її причетність до розпорядження грошовими коштами населення.

По-друге, встановлено наявність різних підходів до визначення державою регуляторів кооперативного сектора економіки, на вибір якого впливають такі чинники, як наявний економічний рівень розвитку окремо взятої країни, масштабність кооперативного сектора, діючі кооперативні традиції, а також умови, поставлені зарубіжними донорами щодо реалізації проектів технічної допомоги національному кооперативному руху. Виявлено, що в окремих випадках у ролі регулятора можуть виступати Центральні банки (стосовно кредитно-кооперативних організацій), а також профільні міністерства, незалежні державні установи, загальнонаціональні об'єднання кооперативів (стосується усіх видів кооперації).

Рис. 1. Основні суб'єкти регуляторного впливу на кооперативний сектор економіки та їх головні функції у процесі його регулювання

Визначено особливості розвитку кооперативного сектора економіки, до яких слід віднести такі: законодавчий поділ українських кооперативів на виробничі, обслуговуючі та споживчі; наявність трьох систем кооперативних організацій: споживчої («Укркоопспілка»), сільськогосподарської (СУСОКУ – Союз учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України) і кредитної (НАКСУ – Національна асоціація кредитних спілок України та ВАКС – Всеукраїнська асоціація кредитних спілок); прирівнювання кредитних спілок до кооперативних організацій.

На основі вивчення наукових праць зроблено висновок про те, що кооперативний сектор національної економіки вимагає особливих гнучких підходів під час формування державної регуляторної політики. Визначено такі концептуальні напрями кооперативної політики державного регулювання кооперативного сектора економіки: правове забезпечення рівних умов

функціонування кооперативних організацій на ринку; забезпечення доступу до фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів; забезпечення реалізації кооперативними організаціями міжнародного кооперативного принципу «автономія і незалежність», а також контроль за дотриманням кооперативними організаціями чинного законодавства.

У другому розділі **«Особливості державного регулювання кооперативних організацій в системі національної економіки»** висвітлено особливості державного регулювання кооперативного сектора на різних етапах його становлення і розвитку; розглянуто проблеми кооперативного сектора в сучасних умовах.

У ході ретроспективного аналізу визначено особливості державного регулювання кооперативного сектора в ранній період становлення ринкових відносин: відсутність загальнокооперативного закону (основними нормативно-правовими документами, які регулюють діяльність кооперативів, були статути); тривалий шлях «лібералізації» системи державної реєстрації кооперативів; різний ступінь регуляторного впливу держави на існуючі в той час види кооперативів (жорсткий контроль кредитних і загальний нагляд за споживчими та сільськогосподарськими кооперативами); існування різних норм оподаткування кредитних, споживчих і сільськогосподарських кооперативів (податкові пільги мали тільки кредитні кооперативи (кредитні й ощадно-позичкові товариства), розвиток яких найбільш активно стимулювався державою. Встановлено, що відмінності у державному регулюванні різних видів кооперативів в Україні визначили сучасні тенденції, напрями та шляхи їх розвитку.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що споживча кооперація України вже протягом багатьох років має негативну динаміку розвитку (подібна ситуація характерна і для Азербайджану). З моменту прийняття Закону України «Про споживчу кооперацію» (1992 р.) держава практично самоусунулася від регулювання розвитку та підтримки діяльності споживчої кооперації, надавши це право самій системі. Основними негативними тенденціями розвитку споживчої кооперації в аналізованому періоді стали скорочення членства в 57,6 рази (з 12,5 млн у 1990 р. до 217 тис. у 2014 р.) та втрата більше 90 % її матеріально-технічної бази та частки ринку. Встановлено, що за відсутності кардинальних змін у державному регулюванні та, перш за все, без суттєвої державної підтримки система споживчої кооперації може припинити своє існування в найближчі десять років.

У результаті труднощів, що виникли у процесі становлення кредитної кооперації України сформувалась досить жорстка система державного регулювання і контролю за діяльністю кредитних спілок, представлена Нацкомфінпослуг. Але названий державний регулятор не зміг мінімізувати негативний вплив кризи у 2008 р. та інших негативних соціально-економічних процесів на кредитно-кооперативний сектор економіки. В Азербайджані ситуація дуже ускладнена існуванням кредитних спілок, зареєстрованих у формі товариств з обмеженою відповідальністю, що унеможливорює отримання

статусу неприбуткової організації. Тому успішне функціонування кредитних спілок і в Україні, і в Азербайджані неможливе без послідовної державної підтримки.

Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні за роки незалежності відбувався нерівномірно та на даний момент знаходиться на третьому етапі свого становлення (на 01.01.2015 р. нараховується 1022 кооперативів). Визначено, що основні чинники, які стримували розвиток кооперативів у аграрній сфері – слабка матеріальна база, відсутність кваліфікованих кадрів-організаторів кооперативного руху, недосконалість законодавства, недостатня обізнаність селян у перевагах об'єднання зусиль для подальшого розвитку та відсутність належної державної підтримки. В Азербайджані діяльність двох сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів носить виключно формальний характер. Проте розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і в Україні, і в Азербайджані є вельми перспективним, враховуючи кількість дрібних сільгоспвиробників. Так, в Україні функціонує 4,2 млн особистих підсобних господарств і близько 50 тис. господарств фермерів, а в Азербайджані – частка населення, зайнятого в сільському господарстві, становить приблизно 40 %. Для масового розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у названих пострадянських державах необхідна серйозна державна підтримка й ефективний механізм державного регулювання.

Дослідження дозволило виявити основні проблеми у сфері державного регулювання і підтримки розвитку кооперативного сектора національної економіки та встановити пріоритетність їх вирішення. На основі методу експертних оцінок виділено 12 найбільш важливих факторів, що впливають на розвиток кооперативного сектора національної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Результати експертного ранжирування факторів, що впливають на розвиток кооперативного сектора національної економіки та потребують державного регулювання

Назва фактора	Зовнішня оцінка	Ранг
Наявність чіткої довгострокової державної політики в галузі розвитку кооперативного сектора	11,00246	1
Відображення неприбуткової природи кооперативів у податковому законодавстві	11,00182	2
Боротьба держави з псевдокооперативами та моніторинг дотримання кооперативних принципів	9,38314	3
Сприяння держави об'єднанню кооперативів, у т.ч. у саморегульованні кооперативні системи	9,03547	4
Професійна підготовка державних службовців, які працюють з кооперативами	8,19929	5
Державна підтримка окремих соціальних груп через кооперативи	5,79540	6
Забезпечення умов для створення нових видів кооперативів	5,39248	7
Спрощення кооперативного законодавства	4,99306	8
Фінансова підтримка розвитку кооперативів та їх об'єднань державою	4,80084	9
Використання історичного та зарубіжного досвіду щодо державного регулювання	3,60584	10
Стабільність законодавства щодо кооперативів	3,58930	11
Захист корпоративної власності	1,20091	12

Аналіз отриманих результатів дозволив зробити висновок, що проблеми в кооперативному секторі економіки України в меншій мірі пов'язані зі складністю і нестабільністю кооперативного законодавства (8 і 11 пункти в рейтингу). Найбільше цей сектор потребує визначення на рівні держави чіткої довгострокової стратегії його розвитку та розробки організаційних заходів, пов'язаних з його підтримкою, зокрема тих, що мають соціальну спрямованість (фактори 2, 3, 7, 10, 11). При цьому, створюючи сприятливі умови для розвитку кооперативів, українська держава має сформувати ефективну систему нагляду за їх діяльністю, щоб не допустити зловживань державною підтримкою та дискредитації кооперативної ідеї взаємодопомоги псевдокооперативами.

Порівняно з існуючими проблемами в державному регулюванні й особливостями розвитку кооперативного сектора економіки України, проблеми Азербайджанської Республіки мають дещо інший характер (табл. 2).

Таблиця 2

Найбільш важливі фактори, виділені групами українських експертів і надані для ранжирування групам азербайджанських експертів

Фактор	Назва фактора
1	Наявність чіткої довгострокової державної політики в галузі розвитку кооперативного сектора
2	Відображення неприбуткової природи кооперативів у податковому законодавстві
3	Боротьба держави з псевдокооперативами та моніторинг дотримання кооперативних принципів
4	Сприяння держави об'єднанню кооперативів, у т.ч. у саморегулювній кооперативній системі

Нині для Азербайджану найбільш актуальною проблемою державного регулювання кооперативного сектора економіки є необхідність активного сприяння розвитку кооперативів, насамперед, вирішення питань, пов'язаних із формуванням кооперативного законодавства – прийняття законів «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про споживчу кооперацію» та нової редакції Закону «Про кредитні спілки».

У третьому розділі «Удосконалення державного регулювання кооперативного сектора національної економіки» визначені актуальні напрями використання рекомендацій міжнародних організацій щодо формування державної кооперативної політики, спрямованої на вдосконалення механізму державного регулювання кооперативного сектора економіки; викладені концептуальні засади удосконалення Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки, що враховують особливості кооперативного руху в Україні та Азербайджані.

Аналіз резолюцій Міжнародної організації праці та Міжнародного кооперативного альянсу дозволив визначити актуальні напрями використання зарубіжного досвіду для удосконалення державного регулювання кооперативного сектора національної економіки України й Азербайджану та усунення існуючих загроз існування цього сектора економіки. Визначено, що державна політика у сфері регулювання кооперативного сектора економіки

повинна базуватись на таких найважливіших складових, як законодавство, освіта та навчання, допомога кооперативам з боку держави, а також державний контроль за їх діяльністю. Обґрунтовано, що урахування зазначених резолюцій необхідне для формування досконалого кооперативного законодавства, недопущення виникнення псевдокооперативів, визначення функцій і повноважень органів державного регулювання кооперативного сектора економіки, форм і методів державної підтримки кооперативів, пропаганди кооперативної ідеї серед широких верств населення на державному та місцевому рівні тощо.

Проаналізовано сучасне законодавче забезпечення кооперативного сектора в Україні. Встановлено, що основним законом є Закон «Про кооперацію», який лише в загальних рисах регламентує функціонування кооперативів, не розкриваючи при цьому їх неприбуткову соціально-економічну природу, унікальний фінансово-господарський механізм діяльності та важливе значення для людей і національної економіки, що істотно стримує їх виникнення і розвиток. Визначено, що законодавче регулювання окремих видів кооперації в Україні протягом останніх років здійснювалося за допомогою таких нормативних документів, як концепції (Концепція Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р., Концепція розвитку системи кредитної кооперації, Концепція розвитку житлової кооперації та запровадження житлових будівельно-ощадних кас в Україні), основними недоліками яких є відсутність дієвих механізмів державного регулювання, які б відповідали потребам розвитку кооперативного сектора, та політична заангажованість.

Порівняння нормативно-правового забезпечення кооперативного сектора в Україні й Азербайджані дозволило зробити висновок, що в Азербайджані процес формування державного регулювання кооперативного сектора знаходиться практично на початковому етапі. А тому доцільним для Азербайджану є врахування досвіду України та прийняття довгострокової (на 15–20 років) Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки, затвердження якої важливо здійснити на законодавчому рівні.

У ході дослідження розроблено пропозиції для удосконалення Національної стратегії розвитку кооперативного сектора, основні концептуальні аспекти якої можна використовувати в Україні й Азербайджані. Запропоновано проект Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки, що складається з таких розділів:

I. Місце і роль кооперативного сектора в економіці.

II. Проблеми розвитку кооперативного руху в країні.

III. Цілі, принципи та завдання державної політики в галузі розвитку кооперативного сектора в національній економіці: споживча, кредитна, сільськогосподарська, житлова кооперація та інші види кооперативів.

IV. Механізми реалізації політики сталого розвитку кооперативного сектора економіки та формування ефективних кооперативних систем.

V. Основні етапи реалізації державної політики в області національного кооперативного руху.

Обґрунтовані механізми реалізації державного регулювання кооперативного сектора, що передбачає конкретні заходи реалізації державної кооперативної політики за такими напрямками: удосконалення законодавства, організаційної роботи, фінансування, наукового, кадрового й інформаційного забезпечення, а також моніторингу дотримання кооперативних принципів.

Аналіз рівня розвитку кооперативного сектора економіки України й Азербайджану довів неефективність пасивного підходу до державного регулювання, що проявилось у скороченні кількості кооперативів, які в силу своєї соціальної спрямованості потребують не тільки цільового фінансування і адекватної податкової політики, а й організаційно-методичної підтримки та застосування запобіжних заходів щодо поширення псевдокооперативів.

Удосконалено механізм державного регулювання кооперативного сектора економіки, що передбачає активний тип регулювання і включає до числа основних принципів забезпечення автономності функціонування кооперативів за дотримання ними чинного законодавства, а також залучення до процесу держрегулювання кооперативного сектора економіки громадських інститутів (рис. 2). Метою активного типу регулювання має стати не тільки забезпечення функціонування організацій кооперативного сектора економіки в певному правовому полі, а й створення сприятливих умов для розвитку кооперативного сектора (що дозволить за його допомогою подолати цілий ряд соціально-економічних проблем).

Запропоновано розширити спектр функцій регулювання цього сектора економіки включенням таких напрямів, як: формування відповідної нормативно-правової бази, визначення пріоритетних напрямів розвитку кооперативного сектора економіки, визначення потреб кооперативного сектора, фінансова та інша підтримка.

Удосконалено організаційну структуру державного регулювання корпоративного сектора економіки. Запропоновано основну роль у регулюванні кооперативного сектора покласти на профільні міністерства, які доцільно розділити на дві групи (перша група – регулювання вже існуючих кооперативів (міністерства: економічного розвитку і торгівлі; фінансів; аграрної політики і продовольства; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, а також інфраструктури); друга – активне стимулювання створення та регулювання нових видів кооперативів (інформаційно-технологічні, дошкільної освіти та виховання, медичні, страхові, енергетичні, туристичні та соціальні) (міністерства: охорони здоров'я; фінансів; енергетики та вугільної промисловості; культури і соціальної політики). При цьому кожне з названих міністерств буде відповідати за підготовку кваліфікованих кадрів для роботи в кооперативах. Обґрунтовано роль органів місцевого самоврядування у регулюванні діяльності кооперативів, яким запропоновано передати функції моніторингу ефективності реалізації проектів технічної допомоги в разі їх участі в таких проектах.

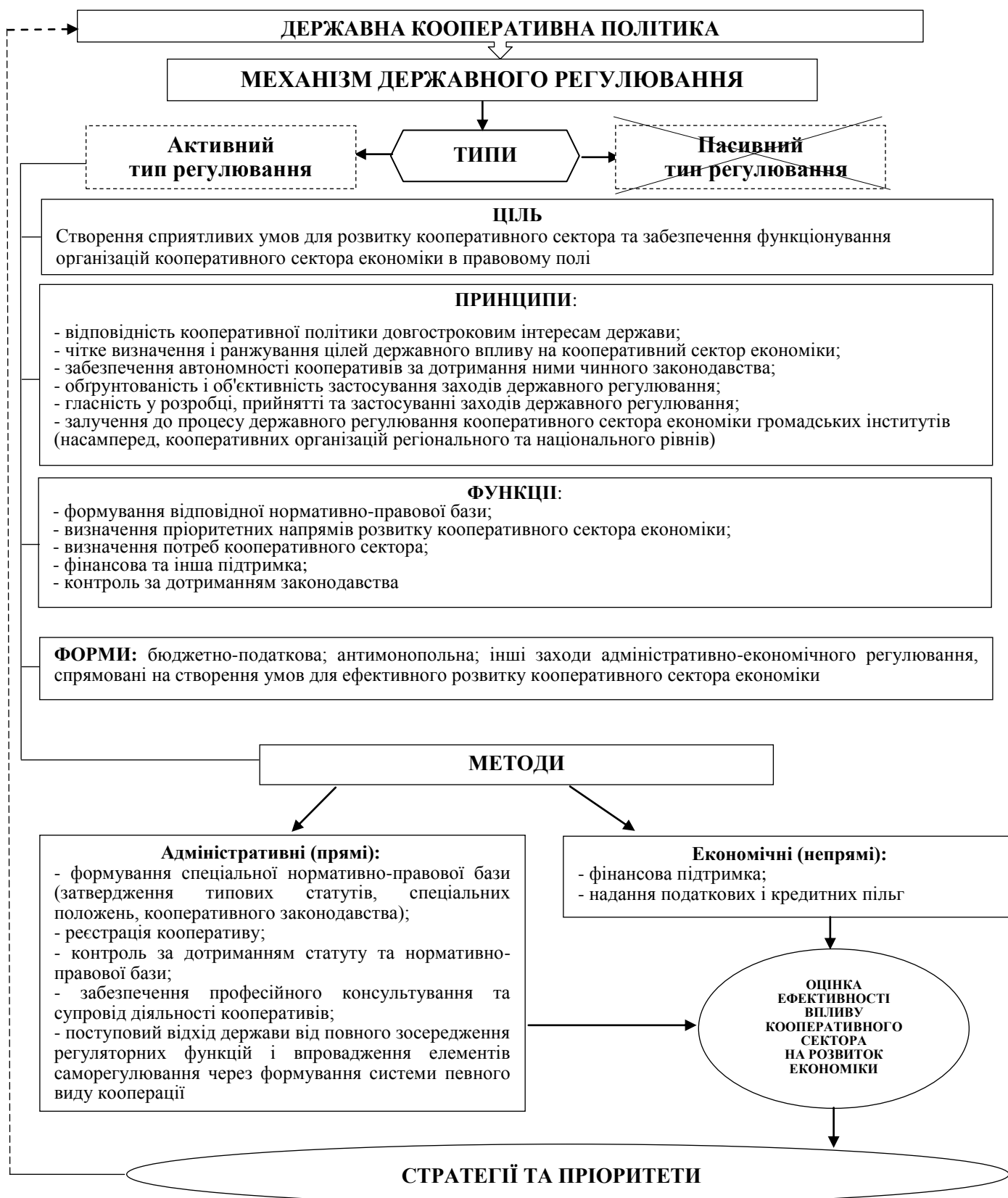

Рис. 2. Модель механізму державного регулювання кооперативного сектора національної економіки

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення й наведено нове вирішення науково-практичного завдання обґрунтування теоретичних засад, удосконалення методичного забезпечення та розробки практичних рекомендацій щодо формування ефективної політики державного регулювання кооперативного сектора національної економіки. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. У результаті проведеного дослідження визначено основні критерії ефективності державного регулювання економіки: по-перше, у масштабах окремо взятої країни воно полягає в досягненні максимально високого рівня її соціально-економічного розвитку за мінімальних бюджетних витрат і найбільш оптимального поєднання існуючих інструментів регуляторної політики, а по-друге, позитивний ефект від регулювання повинен бути досягнутий не тільки для розвитку національної економіки в цілому, але і відповідати економічним інтересам тих, на кого було спрямовано регуляторний вплив.

2. Узагальнено існуючі наукові підходи щодо визначення категорії «кооперативний сектор економіки». Взято до уваги унікальність кооперативних організацій, що його утворюють, залежність успіху цього сектора економіки від відповідності принципам міжнародного кооперативного руху та дотримання норм кооперативної власності, і на цій основі запропоновано трактувати його як унікальну частину некомерційного сектора національної економіки, представленого системою різних видів кооперативних організацій і їх об'єднань, що діють на основі міжнародних кооперативних принципів.

3. Дістало подальшого розвитку наукове визначення терміна «державне регулювання кооперативного сектора економіки», згідно з яким державне регулювання кооперативного сектора економіки – це комплекс заходів держави адміністративного й економічного характеру, що враховують соціально-економічне значення й особливості функціонування кооперативів (неприбуткову економічну природу та соціальну місію) та спрямовані на ефективний розвиток кооперативного сектора економіки.

4. У результаті ретроспективного аналізу процесу становлення державного регулювання кооперативного сектора національної економіки встановлено, що з трьох основних видів кооперації – кредитної, сільськогосподарської та споживчої, що становили основу дорадянського кооперативного сектора, найбільшого регуляторного впливу з боку держави зазнавала кредитна кооперація. Це пояснюється бажанням держави мінімізувати ризики, пов'язані з ощадно-позиковою діяльністю кредитних кооперативів. Дослідження нормативно-правової бази дорадянського періоду дозволило визначити режим оподаткування кредитних, споживчих і сільськогосподарських кооперативів. Встановлено, що податкові пільги мали тільки кредитні кооперативи (кредитні та ощадно-позикові товариства), а споживчі та сільськогосподарські кооперативи оподатковувалися нарівні з комерційними організаціями.

5. На основі міжнародного досвіду визначено основні фактори, що впливають на вибір державою безпосереднього «регулятора» кооперативного

сектора економіки. До них віднесені: рівень економічного розвитку країни, масштабність кооперативного сектора, існуючі кооперативні традиції, а також умови, поставлені зарубіжними організаціями-донорами під час реалізації проектів технічної допомоги національному кооперативному сектору. Урахування названих чинників дозволить державі оптимізувати вибір і функції регулятора (або, за необхідності, регуляторів).

6. Проведений аналіз основних показників, що характеризують ситуацію у кооперативному секторі економіки України, показав, що у результаті практично повної відсутності державного регулювання споживчої кооперації, що значно поглиблює її внутрішньосистемні проблеми, цей вид кооперації знаходиться під загрозою існування. У системі споживчої кооперації України має місце стійка тенденція спаду основних показників фінансово-господарської діяльності: суттєво знизилася частка товарообігу – з 18 % у 1995 р. до 0,58 % у 2015 р., відбулося скорочення членства в 57,6 рази (з 12,5 млн у 1990 р. до 217 тис. у 2014 р.) і втрата більше 90 % її матеріально-технічної бази та частки ринку. Названа тенденція дозволяє зробити висновок про те, що без суттєвої державної підтримки система споживчої кооперації може припинити своє існування у найближчі десять років.

7. Виявлено основні проблеми у сфері державного регулювання і підтримки розвитку всього кооперативного сектора національної економіки та встановлено пріоритети щодо їх вирішення. На основі методу експертних оцінок були виявлені фактори, що впливають на розвиток кооперативного сектора національної економіки. До них належать (за порядком пріоритетності): наявність чіткої довгострокової державної політики в галузі розвитку кооперативного сектора; відображення неприбуткової природи кооперативів у податковому законодавстві; боротьба держави з псевдокооперативами та моніторинг дотримання кооперативних принципів; сприяння держави об'єднанню кооперативів, у т. ч. у саморегульовані кооперативні системи; професійна підготовка держслужбовців, які працюють з кооперативами; державна підтримка окремих соціальних груп через кооперативи; створення умов для виникнення нових видів кооперативів; удосконалення кооперативного законодавства; фінансова підтримка державою розвитку кооперативів і їх об'єднань; використання історичного та зарубіжного досвіду в державному регулюванні кооперативного сектора; стабільність законодавства для кооперативів; захист кооперативної власності.

8. Всебічний аналіз рекомендацій Міжнародної організації праці та Міжнародного кооперативного альянсу дозволив визначити ступінь їх актуальності для кооперативних секторів України та Азербайджану й адаптувати ці рекомендації до формування інституційної основи їх ефективної державної підтримки з урахуванням національних особливостей. У результаті чого було науково обґрунтовано тезу про те, що в процесі формування державної політики щодо розвитку кооперативного сектора національної економіки як в Україні, так і в Азербайджані доцільно використовувати перевірені часом у багатьох країнах рекомендації названих авторитетних

міжнародних організацій. Передусім, це стосується таких важливих аспектів, як формування кооперативного законодавства та недопущення з боку держави виникнення псевдокооперативів, визначення функцій і повноважень органів державного регулювання кооперативного сектора економіки, форм і методів державної підтримки кооперативів, пропаганди кооперативної ідеї серед широких верств населення на державному та місцевому рівнях тощо. Такий підхід суттєво прискорить розвиток кооперативного сектора національної економіки та дозволить уникнути безлічі помилок у цьому процесі.

9. У ході дослідження вироблені концептуальні напрями організації державного регулювання кооперативного сектора економіки. Передусім, це правове забезпечення рівних умов функціонування кооперативних організацій на ринку, всебічне сприяння їхньому доступу до фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів і гарантування можливості в повній мірі реалізовувати кооперативний принцип «автономія і незалежність», що в сучасних умовах є надзвичайно актуальним і для України, і для Азербайджану. При цьому не менш важливим напрямом державного регулювання кооперативного сектора повинен стати ефективний контроль за дотриманням кооперативними організаціями чинного законодавства для недопущення появи псевдокооперативних організацій.

10. Удосконалено механізм і систему державного регулювання кооперативного сектора економіки. На основі узагальненого кооперативного досвіду визначені цілі, принципи та завдання державної політики розвитку кооперативного сектора на довгострокову перспективу. Вони знайшли відображення в проекті Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки, що передбачає конкретні заходи для реалізації цієї політики. Основними складовими запропонованої стратегії є правове, організаційне, фінансове, наукове, кадрове й інформаційне забезпечення, а також моніторинг дотримання кооперативних принципів. Удосконалено організаційну структуру державного регулювання кооперативного сектора економіки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Алхасов С. Я. О сущности термина «кооперативный сектор экономики» и особенностях его функционирования в Украине и Азербайджане / С. Я. Алхасов // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 2 (58). – С. 42-49.

2. Алхасов С. Я. Государственное регулирование развития кооперативного сектора экономики Украины и Азербайджана в условиях командно-административной системы / С. Я. Алхасов // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: журнал Херсонського національного технічного університету. – 2014. – № 14 (3). – С. 13-22.

3. Алхасов С. Я. Государственное регулирование кооперативов Украины и Азербайджана в Российской империи / С. Я. Алхасов // Вісник Львівської

комерційної академії. Серія економічна. – Львів : Львівська комерційна академія, 2014. – Вип. 46. – С. 232-239.

4. Алхасов С. Я. О государственном регулировании кооперативного сектора экономики / С. Я. Алхасов // Экономика Крыма. – 2014. – № 2 (47). – С. 100-110.

5. Алхасов С. Я. О необходимости внедрения в кооперативную практику Украины и Азербайджана рекомендаций международных организаций / С. Я. Алхасов // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 2 (64). – С. 120-128.

Статті у періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

6. Alxasov S. Y. Ümumi menecment və dövlət tənzimlənməsi / S. Y. Alxasov, Ş. Y. Alxasova // Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri : Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. – Bakı : Mütərcim, 2002. – № 3. – С. 191-193.

7. Алхасов С. Я. Пути совершенствования механизма и системы государственного регулирования кооперативного сектора национальной экономики / С. Я. Алхасов // Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri : Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. – Bakı : Mütərcim, 2014. – № 4. – С. 293-304.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації:

8. Alkhasov S. Financial support from businesses in Azerbaijan / S. Alkhasov // Фінансова безпека та стратегічний розвиток держави : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Полтава, 20-21 грудня 2012 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2012. – С. 188-191.

9. Алхасов С. Я. Сущность государственного регулирования экономики и оценка его эффективности / С. Я. Алхасов // Економіка сьогодні : проблеми моделювання та управління : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, (м. Полтава, 20-22 листопада 2013 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 72-75.

10. Алхасов С. Я. Подходы к выбору государственного регулирования кооперативного сектора экономики / С. Я. Алхасов // Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : проблеми теорії та практики : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Полтава, 20-23 жовтня 2014 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2014. – С. 79-83.

11. Алхасов С. Я. Государственное регулирование деятельности кооперативных организаций Украины и Азербайджана в условиях советской командно-административной системы / С. Я. Алхасов // Problems of social and economic development of business : collection of scientific articles. – Publishing house "BREEZE", Montreal, Canada, 2014. – V. 2. – С. 322-327.

12. Алхасов С. Я. Основные принципы разработки национальной стратегии развития кооперативного сектора экономики Азербайджана / С. Я. Алхасов //

Сучасне матеріалознавство та товарознавство : теорія, практика, освіта : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Полтава, 25-26 березня 2015 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 254-261.

13. Алхасов С. Я. О некоторых подходах к разработке национальной стратегии развития кооперативного сектора экономики Украины и Азербайджана / С. Я. Алхасов, В. В. Гончаренко // Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : матеріали X науково-практичної конференції молодих вчених, (м. Харків, 3 квітня 2015 р.). – Харків : ХНУ ім. Каразіна, 2015. – С. 71-74. *Особистий внесок: автором визначено основні напрями удосконалення Національної стратегії розвитку кооперативного руху.*

14. Алхасов С. Я. Кооперативы в Украине и Азербайджане / С. Я. Алхасов // Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін : виклики, тенденції, перспективи : міжнародна науково-практична конференція, (м. Полтава, 15 квітня 2015 р.). – Полтава : ТОВ «РІК», 2015. – С. 37-40.

15. Алхасов С. Я. Принципы разработки национальной стратегии развития кооперативного сектора экономики Азербайджана / С. Я. Алхасов // Актуальные проблемы азербайджановедения : материалы VI Международной научной конференции, посвященной 92-летию со дня рождения Общенационального лидера Гейдара Алиева, (г. Баку, 5-7 мая 2015 г.) : в двух частях. – Баку : Мутарджим, 2015. – Ч. II. – С. 482-484.

АНОТАЦІЯ

Алхасов С. Я. Державне регулювання кооперативного сектора національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Полтава, 2016.

У дисертації розкрито сутність та основні підходи до організації державного регулювання кооперативного сектора економіки. На основі міжнародного досвіду визначено основні фактори, що впливають на вибір державою безпосереднього «регулятора» кооперативного сектора економіки. Здійснено комплексний аналіз тенденцій розвитку та особливостей державного регулювання діяльності кооперативних організацій України й Азербайджану. Виявлено основні проблеми у сфері державного регулювання і підтримки розвитку кооперативного сектора національної економіки України й Азербайджану та встановлено пріоритети щодо їх вирішення. На основі узагальненого кооперативного досвіду визначені цілі, принципи та завдання державної політики щодо розвитку кооперативного сектора національної економіки на довгострокову перспективу.

Запропоновано проект Національної стратегії розвитку кооперативного сектора економіки, а також шляхи удосконалення механізму й організаційної структури державного регулювання кооперативного сектора економіки України

й Азербайджану.

Ключові слова: державне регулювання, кооперативний сектор економіки, кооперація, кооператив, національна стратегія.

АННОТАЦИЯ

Алхасов С. Я. Государственное регулирование кооперативного сектора национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», Полтава, 2016.

В диссертации раскрыта сущность и основные подходы к организации государственного регулирования кооперативного сектора экономики. На основе существующих дефиниций определено научное содержание термина «кооперативный сектор экономики» как уникальной части некоммерческого сектора национальной экономики, представленного системой различных видов кооперативных организаций и их объединений, действующих на основе международных кооперативных принципов. Также дано определение понятия «государственное регулирование кооперативного сектора экономики», согласно которому государственное регулирование кооперативного сектора экономики – это комплекс мероприятий государства административного и экономического характера, учитывающих социально-экономические особенности функционирования кооперативов (неприбыльную экономическую природу и социальную миссию) и направленных на эффективное развитие кооперативного сектора экономики.

На основе международного опыта определены основные факторы, влияющие на выбор государством непосредственного «регулятора» кооперативного сектора экономики, к которым отнесены: уровень экономического развития страны, масштабность кооперативного сектора, действующие кооперативные традиции, а также условия, поставленные зарубежными организациями-донорами при реализации проектов технической помощи кооперативному сектору в Украине и Азербайджане.

Осуществлён комплексный анализ тенденций развития и особенностей государственного регулирования деятельности кооперативных организаций Украины и Азербайджана. Выявлены основные проблемы в сфере государственного регулирования и поддержки развития кооперативного сектора национальной экономики Украины и Азербайджана и установлены приоритеты по их решению. К последним отнесены (в порядке приоритетности): наличие ясной долгосрочной государственной политики в области развития кооперативного сектора; отображение неприбыльной природы кооперативов в налоговом законодательстве; борьба государства с псевдокооперативами и мониторинг соблюдения кооперативных принципов; содействие государства развитию кооперативов, в том числе объединению в саморегулируемые кооперативные системы; профессиональная подготовка госслужащих, работающих с кооперативами; государственная поддержка отдельных

социальных групп через кооперативы; создание условий для возникновения новых видов кооперативов; упрощение кооперативного законодательства; финансовая поддержка развития кооперативов и их объединений государством; использование исторического и зарубежного опыта в государственном регулировании кооперативного сектора; стабильность законодательства для кооперативов; защита кооперативной собственности.

На основе обобщённого кооперативного опыта определены цели, принципы и задачи государственной политики по развитию кооперативного сектора национальной экономики на долгосрочную перспективу. Предложен проект Национальной стратегии развития кооперативного сектора экономики, основными составляющими которой являются правовое, организационное, финансовое, научное, кадровое и информационное обеспечение, а также мониторинг соблюдения кооперативных принципов.

Также обоснованы пути совершенствования механизма и организационной структуры государственного регулирования кооперативного сектора экономики Украины и Азербайджана. Усовершенствованный механизм государственного регулирования кооперативного сектора экономики предусматривает активный тип регулирования и включает к числу основных принципов обеспечение автономности функционирования кооперативов при условии соблюдения ими действующего законодательства, а также вовлечение в процесс государственного регулирования кооперативного сектора экономики общественных институтов.

Ключевые слова: государственное регулирование, кооперативный сектор экономики, кооперация, кооператив, национальная стратегия.

SUMMARY

S. Y. Alkhasov. State regulation of the cooperative sector of the economy. – Manuscript.

Dissertation for the Candidate of Economics Science in specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy – Higher Educational Institution of Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade», Poltava, 2016.

In the thesis the essence and the basic approaches to the state regulation of the cooperative sector. Based on international experience, the main factors affecting the choice of direct state "regulator" of the cooperative sector. The complex analysis of trends and characteristics of state regulation of cooperative organizations in Ukraine and Azerbaijan. The basic problem in the field of state regulation and support the development of the cooperative sector of the economy of Ukraine and Azerbaijan and set priorities to address them. Based on the generalized experience of cooperative defined goals, principles and objectives of state policy on the development of the cooperative sector of the economy of Azerbaijan and Ukraine in the long term. A National Strategy draft for the cooperative sector, as well as ways to improve the mechanism and organizational structure of state regulation of the cooperative sector Ukraine and Azerbaijan.

Key words: state regulation, cooperative sector, cooperatives, cooperative national strategy.